

**ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΑΡΧΑΙΑ | Β' ΛΥΚΕΙΟΥ****Εισηγήτρια: Τρίγκα Αγγελική****ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ****ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ Απομνημονεύματα 3.9.10–3.9.12****Ορισμός του αληθινού άρχοντα**

Από την αρχή του συγκεκριμένου κεφαλαίου ο Ξενοφώντας, αφού αναφέρθηκε σύντομα στις απόψεις του Σωκράτη για την ανδρεία, τη σοφία, τη σωφροσύνη, τον φθόνο και τον τρόπο που περνούν οι άνθρωποι τον ελεύθερο χρόνο τους, παρουσιάζει και τις απόψεις του σχετικά με τα χαρακτηριστικά του σωστού ηγέτη.

Βασιλέας δὲ καὶ ἄρχοντας οὐ τοὺς τὰ σκῆπτρα ἔχοντας ἔφη εἶναι οὐδὲ τοὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων αἰρεθέντας οὐδὲ τοὺς κλήρῳ λαχόντας οὐδὲ τοὺς βιασαμένους οὐδὲ τοὺς ἐξαπατήσαντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπισταμένους ἄρχειν. ὅποτε γὰρ τις ὁμολογήσειε τοῦ μὲν ἄρχοντος εἶναι τὸ προστάττειν ὃ τι χρή ποιεῖν, τοῦ δὲ ἀρχομένου τὸ πείθεσθαι, ἐπεδείκνυνεν ἓν τε νηὶ τὸν μὲν ἐπιστάμενον ἄρχοντα, τὸν δὲ ναύκληρον καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νηὶ πάντας πειθομένους τῷ ἐπιστάμένῳ, καὶ ἐν γεωργίᾳ τοὺς κεκτημένους ἄγρους, καὶ ἐν νόσῳ τοὺς νοσοῦντας, καὶ ἐν σωμαστικῇ τοὺς σωμασκοῦντας, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας οἷς ὑπάρχει τι ἐπιμελείας δεόμενον, ἂν μὲν αὐτοὶ ἡγῶνται ἐπίστασθαι ἐπιμελεῖσθαι—· εἰ δὲ μή, τοῖς ἐπισταμένοις οὐ μόνον παροῦσι πειθομένους, ἀλλὰ καὶ ἀπόντας μεταπεμπομένους, ὅπως ἐκείνοις πειθόμενοι τὰ δέοντα πράττωσιν· ἐν δὲ ταλασίᾳ καὶ τὰς γυναικας ἐπεδείκνυνεν ἀρχούσας τῶν ἀνδρῶν διὰ τὸ τὰς μὲν εἰδέναι ὅπως χρή ταλασιουργεῖν, τοὺς δὲ μὴ εἰδέναι. εἰ δὲ τις πρὸς ταῦτα λέγοι ὅτι τῷ τυράννῳ ἔξεστι μὴ πείθεσθαι τοῖς ὀρθῶς λέγουσι, καὶ πῶς ἂν, ἔφη, ἔξεϊ μὴ πείθεσθαι, ἐπικειμένης γε ζημίας, ἐάν τις τῷ εὖ λέγοντι μὴ πείθεται; ἐν ᾧ γὰρ ἂν τις πράγματι μὴ πείθεται τῷ εὖ λέγοντι, ἀμαρτήσεται δὴπου, ἀμαρτάνων δὲ ζημιωθήσεται.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ: βιάζομαι = ασκῶ βία, σωμασκία = άσκηση του σώματος, μεταπέμπομαι = στέλνω και προσκαλώ, ταλασία = εριοργία, ταλασιουργῶ = γνέθω το μαλλί, ναύκληρος = ο ιδιοκτήτης του πλοίου

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να μεταφράσετε το χωρίο του κειμένου: “Βασιλέας δὲ καὶ ἄρχοντας ... ἂν μὲν αὐτοὶ ἡγῶνται ἐπίστασθαι ἐπιμελεῖσθαι—.”

(μονάδες 10)

B. Κατά τον Σωκράτη, ο τύραννος οφείλει να υπακούει στον άνθρωπο που μιλά σωστά; Με ποιο επιχείρημα στηρίζει τη θέση του;

(μονάδες 10)

Γ.1. α. Να επαναδιατυπώσετε την πρώτη περίοδο του κειμένου με τους κλιτούς της όρους στον αντίθετο αριθμό.

(μονάδες 3)

β. Να παρουσιάσετε τις αντωνυμίες της τελευταίας περιόδου του κειμένου, να αναγνωρίσετε το είδος τους και να γράψετε τον ίδιο γραμματικό τύπο στον αντίθετο αριθμό.

(μονάδες 3)

γ. Να γράψετε τους ζητούμενους γραμματικούς τύπους των ακόλουθων λέξεων:

- νηϊ: αιτιατική πληθυντικού αριθμού
- νόσω: ονομαστική αντίθετου αριθμού
- γυναῖκας: δοτική αντίθετου αριθμού
- ἐξαπατήσαντας: ίδιος τύπος και ίδια φωνή στον ενεστώτα
- κεκτημένους: ίδιος τύπος στον ενεστώτα
- εἰδέναι: β' ενικό πρόσωπο προστακτικής αορίστου
- ἔξεστι: ίδιος τύπος στον μέλλοντα
- ζημιωθήσεται: απαρέμφατο αορίστου στην ίδια φωνή

(μονάδες 4)

Γ.2. α. ὅπως ἐκείνοις πειθόμενοι τὰ δέοντα πράττωσιν: Να αναγνωρίσετε την πρόταση (είδος, εισαγωγή, εκφορά, συντακτικός ρόλος).

(μονάδες 3)

β. Να παρουσιάσετε μία επιθετική, μία κατηγορηματική και μία επιρρηματική μετοχή του κειμένου. Έπειτα, να αναγνωρίσετε τον συντακτικό τους ρόλο.

(μονάδες 3)

γ. Να αναγνωρίσετε τη συντακτική λειτουργία των ακόλουθων όρων του κειμένου: **ἀγρούς, τάς γυναῖκας, τῶν ἀνδρῶν, διὰ τό εἶδέναι**

(μονάδες 4)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΔΙΔΑΚΤΟΥ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

A. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΧΩΡΙΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Βασιλείς δε και ἄρχοντες, εἶπε, ὅτι εἶναι ὄχι ἐκεῖνοι που ἔχουν τὰ σκήπτρα, οὔτε ἐκεῖνοι που ἐξελέγησαν ἀπὸ τοὺς τυχάρπαστους, οὔτε ἐκεῖνοι που βγήκαν με τὸν κλήρο, οὔτε ἐκεῖνοι που χρησιμοποίησαν βία, οὔτε ἐκεῖνοι που ἐξαπάτησαν, ἀλλ' ἐκεῖνοι που ξέρουν νὰ ἐξουσιάζουν. Οἱ σάκις δηλαδὴ θὰ ομολογούσε κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀκροατὲς τοῦ ὅτι χαρακτηριστικὸ μὲν γνῶρισμα τοῦ ηγέτη εἶναι νὰ διατάζει τι πρέπει νὰ κάνουν οἱ ἄλλοι, τοῦ δε ἀρχομένου χαρακτηριστικὸ τὸ νὰ πειθαρχεῖ, θὰ ἔφερνε ὡς παράδειγμα τὸ ὅτι και μέσα στο πλοῖο, ἐκεῖνος μὲν ὁ ὁποῖος ξέρει νὰ κυβερνᾷ εἶναι κυβερνήτης, ὁ δε ἰδιοκτῆτης τοῦ πλοίου, και ὅλοι οἱ ἄλλοι, που εἶναι μέσα στο πλοῖο, πειθαρχοῦν σὲ αὐτόν που γνωρίζει νὰ κυβερνᾷ, και σὴν γεωργία ἐκεῖνοι που ἔχουν ἀγρούς, και σὴν ἀσθένεια ἐκεῖνοι που ἀσθενοῦν, και σὴν ἀσκήση τοῦ σώματος ἐκεῖνοι που ἀσκούνται σωματικῶς και ὅλοι οἱ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι φροντίζουν γιὰ κάτι, ἐάν μὲν νομίζουν ὅτι οἱ ἴδιοι ξέρουν νὰ φροντίσουν, φροντίζουν.

Κατὰ τὸν Σωκράτη οἱ τύραννοι οφείλουν νὰ πειθαρχοῦν στὰ λόγια τοῦ ἀνθρώπου που μιλά σωστά (Καὶ πῶς ἂν, ἔφη, ἐξεῖη μὴ πείθεσθαι...). Με ρητορικὸ ἐρώτημα, ὁ φιλόσοφος διατείνεται ὅτι και αὐτοὶ ἔχουν υποχρέωση νὰ πείθονται στὰ λόγια ἀνθρώπων με ευθυκρισία.

Επιχειρηματολογεῖ ὁ Σωκράτης ὡς ἐξῆς: ἐλλοχεύει ὁ κίνδυνος τῆς τιμωρίας πρὸς τὸν ἀπειθαρχο. Ὁ ἀνθρώπος που δὲν δείχνει υπακοή στὰ λόγια αὐτοῦ που μιλά σωστά σφάλλει. Αὐτὸς που σφάλλει τιμωρεῖται. Επομένως, ἀν ὁ τύραννος δὲν πειθαρχήσῃ στον ὀρθῶς ὁμιλοῦντα σφάλλει, και γιὰ τὸ σφάλμα τοῦ αὐτοῦ θὰ υποστεί τιμωρία (ἐπικειμένης γε ζημίας, ἐάν τις τῷ εὖ λέγοντι μὴ πείθεται; ἐν ᾧ γὰρ ἂν τις πράγματι μὴ πείθεται τῷ εὖ λέγοντι, ἁμαρτήσεται δήπου, ἁμαρτάνων δὲ ζημιωθήσεται). Ἀναμφισβήτητα, λοιπόν, οφείλουν οἱ τύραννοι νὰ ἐπιδεικνύουν υπακοή στους ἀνθρώπους που μιλοῦν ὀρθά.

α. Βασιλέα δὲ καὶ ἄρχοντα οὐ τὸν τό σκῆπτρον ἔχοντα ἔφασαν εἶναι οὐδὲ τὸν ὑπὸ τοῦ τυχόντος αἰρεθέντα οὐδὲ τὸν κλήροις λαχόντα οὐδὲ τὸν βιασάμενον οὐδὲ τὸν ἐξαπατήσαντα, ἀλλὰ τὸν ἐπιστάμενον ἄρχειν.

β. ταῦτα: δεικτικὴ ἀντωνυμία, τοῦτο

τις: ἀόριστη ἀντωνυμία, τινές

ᾧ: ἀναφορικὴ ἀντωνυμία, οἷς

γ. νηὶ: τάς ναῦς, νόσω: αἱ νόσοι, γυναῖκας: τῇ γυναικί, ἐξαπατήσαντας: τοὺς ἐξαπατῶντας κεκτημένους: τοὺς κτωμένους, εἶδέναι: γνῶθι, ἐξεστι: ἐξέσται, ζημιωθήσεται: ζημιωθῆναι

Γ.2

α. ὅπως ἐκεῖνοις πειθόμενοι τὰ δέοντα πράττωσιν: Δευτερεύουσα, επιρρηματική, τελική πρόταση. Εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο “ὅπως” διότι είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική (πράττωσιν) διότι δηλώνει σκοπό προσδοκώμενο. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στη μετοχή “μεταπεμπομένους” από την οποία εξαρτάται.

β. επιθετική μετοχή: τούς ἔχοντας: υποκείμενο του απαρ/του “εἶναι” (ετερ/πία).

κατηγορηματική μετοχή: **ἀρχούσας:** κατηγ/νο του αντικειμένου “ τὰς γυναῖκας” μέσω του ρήματος δείξης “ἐπεδείκνυνεν”.

επιρρηματική μετοχή: **ἁμαρτάνων:** υποθετική, συνημμένη στο υποκείμενο “τις”, επιρρηματικός προσδ/σμός της προϋπόθεσης στο ρήμα εξάρτησής της “ζημιωθήσεται”.

γ.

ἀγρούς: αντικείμενο της μετοχής “κεκτημένους”

τὰς γυναῖκας: αντικείμενο του ρήματος “ἐπεδείκνυνεν” & υποκείμενο της μετοχής “ἀρχούσας”

τῶν ἀνδρῶν: αντικείμενο της μετοχής “ἀρχούσας”

διὰ τό εἰδέναι: εμπρόθετος, επιρρηματικός προσδ/σμός της αιτίας στη μετοχή “ἀρχούσας”